

Kennis voor Klimaat – hotspot Waddenzee – Nieuwsbrief december 2008

INLEIDING

Kennis voor Klimaat is het wetenschappelijke programma ter ondersteuning van het nationale programma *Adaptatie Ruimte en Klimaat* (ARK) van VROM, VenW, LNV, EZ, IPO, VNG en de Unie van Waterschappen en is in juli 2007 goedgekeurd door het Nederlandse Kabinet. Het is een ambitieus onderzoeksprogramma dat via samenwerking tussen de Nederlandse overheid, het bedrijfsleven en wetenschappers, toegepaste kennis wil ontwikkelen om tijdig beslissingen voor de lange termijn af te stemmen op de gevolgen van klimaatverandering. Het Wageningen Universiteit en Researchcentrum, de Universiteit Utrecht, de Vrije Universiteit, KNMI en TNO/Deltares hebben voor dit programma de krachten verenigd om samen met andere kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheid (rijk, provincie, gemeenten en waterschappen) de toegepaste kennis te genereren die nodig is om investeringen in ruimte, infrastructuur en instituties te beoordelen op klimaatbestendigheid en, waar nodig, aan te passen. Het doel is een tijdige en kosten-effectieve 'climate proofing' van Nederland, in internationale context. Binnen Kennis voor Klimaat zijn acht hotspots onderscheiden. Één daarvan is de hotspot Waddenzee. De anderen zijn: *Mainport Schiphol, de Haaglanden, Rotterdamse regio, Grote Rivieren, Zuidwestelijke Delta, Ondiepe wateren en veenweidegebieden* en *Droge rurale gebieden*. Het vormgeven aan de hotspot Waddenzee is gestart in het voorjaar van 2008. Daarnaast zijn een Klimaat-Kennis-Faciliteit en een Kennistransfer opgericht. Het programma wordt deels gefinancierd uit FES middelen (50 miljoen euro). Om de ambitie van het programma te realiseren zijn co-financieringsmiddelen, additionele fondsen en participatie nodig.

START HOTSPOT WADDENZEE - VOORJAAR 2008

Eind mei 2008 is gestart met een voorlichtingsbijeenkomst over de hotspot Waddenzee. Op deze bijeenkomst zijn doelen en werkwijzen van zowel het landelijk Onderzoeksprogramma Kennis voor Klimaat toegelicht alsook de voorgestelde werkwijze bij de hotspot Waddenzee (één van de 8 hotspots in het nationale programma).

In een tweede werkbijeenkomst rond half juni is een aantal mogelijke en gewenste projecten de revue gepasseerd. De projecten zijn vervolgens gerangschikt naar grote of kleine kennisléemte door de onderzoekers en naar grote of kleine kennisbehóefte door de stakeholders. Na afloop van de bijeenkomst werden echter drie belangrijke problemen zichtbaar. Het eerste probleem betrof de waarneming dat zowel stakeholders als sociaal wetenschappers weinig van zich hadden laten horen. Het bleek dat hier nog een duidelijke taak lag. De voorbereiding moest eerst ingezet worden op een hogere betrokkenheid van beide laatste groepen. Het tweede probleem hing samen met het relatief lage budget van 1 miljoen euro nieuw geld in combinatie met 1 miljoen euro co-financieringsgeld. De onderzoeksinstituten drongen sterk aan op budgetverhoging. Voor de eerste drie ingediende projectvoorstellen in de eerste tranche bleek al vrijwel het gehele beschikbare budget voor de gehele projectperiode noodzakelijk. Het derde probleem bleek, dat in de

eerste tranche geen AIO-projecten konden worden gehonoreerd, terwijl de onderzoeksinstituten voor de Waddenzee-hotspot alleen maar AIO-projecten hadden ingediend. Vlak voor de zomer is dan ook besloten, dat de voorbereiding moest worden verlengd om te komen tot (1) een hogere participatiegraad van stakeholders en sociale wetenschappen, (2) betere financieringsmogelijkheden en (3) onderzoeksvorstellen, die gedragen worden door zowel probleemeigenaren als de kennisinstellingen. In de geest van het door VROM gewenste onderzoeksprogramma wordt daarom sinds die tijd ingezet op versterking van co-governance processen in voorbereiding en uitvoering met een dusdanig sterke betrokkenheid van de probleemeigenaren, dat de toekomstige onderzoeksresultaten ook grotere kans maken in beleid te worden omgezet.

VOORTGANG HOTSPOT VANAF ZOMER 2008

Samenstelling. Coördinator voor de KVK-hotspot Waddenzee is Meinte Engelmoer (provincie Fryslân). Vanaf de zomer is de samenstelling van het hotspotteam duidelijk geworden: David Goldsborough (Van Hall-Larenstein), Roel de Jong (Raad voor de Wadden/ Wetterskip Fryslân), Anke Kappers (Provincie Fryslân), Evert-Jan Lammerts (Staatsbosbeheer), Rob Roggema (Kennis voor Ruimte/ Provincie Groningen), Berend Tirion (Rijksuniversiteit Groningen/ Provincie Fryslân), Mark de Wit (Waterbedrijf Groningen). Ook is tijdelijk versterking gevonden bij de coördinatie in de persoon van Miebeth Kingma Boltjes en is de financiële afhandeling geborgd in het cluster Grote Projecten bij de provincie Fryslân (Piet Abma).

Inzetten op stakeholderparticipatie. Voor de zomer was al duidelijk geworden, dat stevig moet worden ingezet op het helder krijgen van de prioritaire kennisvragen in de Waddenzee op het gebied van de klimaatproblematiek. Daarvoor moet een wat lastiger traject worden bewandeld om de meest belanghebbende stakeholders te identificeren en te bevragen op hun kennisbehoeftes. De landelijke en internationale instellingen en personen betrokken bij de voorbereiding van Kennis voor Klimaat dringen hier sterk op aan. De workshops werden vooral bezocht door onderzoekers uit de bètawetenschappen maar veel minder door de probleemeigenaren in het gebied (stakeholders) en ook vrijwel niet door onderzoekers uit de sociale wetenschappen.

Samenwerking met Waddenacademie. Vanaf augustus werd duidelijk, dat nauwe aansluiting moet worden gevonden bij de start van de Waddenacademie. De Waddenacademie, een KNAW-instituut, gaat voor in ieder geval de komende 20 jaar een coördinerende en agendabepalende rol spelen op de klimatologische, ecologische, geologische, economische en sociaal-culturele onderzoeksgebieden met betrekking tot de Waddenregio. De Waddenacademie heeft zich ten doel gesteld om in de winter van 2008/09 de Kennisagenda met betrekking tot bovengenoemde onderzoeksgebieden vast te stellen. Deze Kennisagenda zal richting gevend zijn voor de projecten die ingediend worden bij het Waddenfonds. Kennis voor Klimaat heeft een looptijd van 5 jaar en richt zich vooral op kennisprojecten met betrekking tot klimaatverandering en klimaatadaptatie. De overlap is daarmee duidelijk en samenwerking op het gebied van de ontwikkeling van klimaat-kennisprojecten gedurende die 5 jaar is wenselijk. Ook is van belang dat klimaat-kennisprojecten vanwege het onderwerp veel overlap zullen hebben met kennisprojecten uit de andere onderzoeksgebieden van de Waddenacademie. Ook daarom is onderlinge afstemming van groot belang.

Naar een gezamenlijke Kennisagenda. Bij de landelijke Programmaraad van Kennis voor Klimaat is één onderzoeksvoorstel ingediend voor de eerste tranche. Dit onderzoeksvoorstel behelst het opstellen van een Kennisagenda klimaat voor de Waddenzee in de winterperiode 2008/09. Daarmee loopt het synchroon met het opstellen van de Kennisagenda voor de Waddenzee vanuit de Waddenacademie. Ook de daarvoor noodzakelijke processen zijn in elkaar geschoven. De gezamenlijke Kennisagenda Klimaat zal eerst de beschikbare kennis in ruimte en tijd samenvatten. Daarna zal worden ingegaan op de kennisbehoefte. Vervolgens zal de kennisbehoefte worden gespiegeld aan de beschikbare kennis. Daaruit komen de kennisleemtes naar voren. Als laatste zullen in de kennisagenda de reeds ontwikkelde plannen in het Waddengebied met betrekking tot de klimaatproblematiek worden gepresenteerd.

Stakeholders, co-governance en probleemeigenaren. De periode tussen begin december en eind maart zal door KVK-Waddenzee worden gebruikt om een goed beeld te krijgen van de gewenste kennisprojecten vanuit de optiek van de probleemeigenaren. Dit zijn de instellingen, die op een bepaald moment adaptatiemaatregelen moeten bewerkstelligen. Deze instellingen opereren op lokaal, regionaal, provinciaal, landelijk en internationaal niveau. Voor de Waddenzee zijn dit bijvoorbeeld de gemeentes (bouwvergunningen), provincies (streekplannen, vergunningverlening), RCW en Raad voor de Wadden, ministeries en het Trilaterale Waddensecretariaat.

Tijdsplanning. De conceptagenda is opgepakt op het inauguratiesymposium van de Waddenacademie van 1/2 december in Leeuwarden. Het onderdeel klimaat – kennisbehoefte is onder verantwoordelijkheid van Kennis voor Klimaat. In het concept wordt de procedure beschreven om te komen tot een gedragen beeld van die kennisbehoefte. Het noodzakelijke werk daarvoor zal worden uitgevoerd in de periode tussen half januari en half februari door medewerkers van Kennis voor Klimaat, Van Hall / Larenstein en de WUR. De werkprocessen zullen gericht zijn op het boven water krijgen van de kennisbehoeftes bij de stakeholders en het prioriteren van deze behoeftes. In februari en maart zullen de gewenste kennisvragen met hun prioritering worden geformuleerd voor de gezamenlijke Kennisagenda van KVK en Waddenacademie. In deze periode zal ook de spiegeling met de beschikbare kennis plaats vinden, zodat de kennisleemtes duidelijk worden uit de definitieve gezamenlijke Kennisagenda zoals deze eind maart 2009 het licht zal zien. De periode tussen maart 2009 en de zomer 2009 kan dan worden benut voor het formuleren van onderzoeksvorstellen. Deze onderzoeksvorstellen moeten landelijk worden afgestemd met de landelijke KVK-Programmaraad. Bovendien moeten ze worden geformuleerd in samenwerking tussen stakeholders en onderzoeksinstellingen. Instellingen zullen worden uitgenodigd te offeren, zodat er sprake kan zijn van open calls. In vele gevallen zal mede-financiering vanuit het Waddenfonds noodzakelijk zijn.